

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

DEL 1

e) Kausale forklaringer på handling

Kausale forklaringer fokuserer på årsakene bak et individs handling. Altså årsak - virkning. De bakenforliggende årsakene er uavhengige variabler i forhold til handlingen - det vil si at de er der uansett og er ikke påvirket av handlingen. Kausale forklaringer forutsetter ikke nødvendigvis at individet som handler, er rasjonelt, fordi man ikke fokuserer på intensjonen bak handlingen.

Kausale forklaringer kan være biologiske, sosiale, omgivelsesmessige og normative. Ta for eksempel rasisme. For å forklare rasisme ut ifra kausale forklaringer, kan det for eksempel være at man føler et beskyttelsesbehov (biologisk), at rasisme er akseptert i samfunnet (normativt) eller fremmedfrykt.

Durkheim var tilhenger av den kausale forklaringsmodellen. Han mente at samfunnet hadde skylda når noe gikk galt for enkeltmennesket, og han så derfor på de bakenforliggende årsakene for å forklare dette.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

d) Dobbel hermeneutikk

Hermeneutikk betyr fortolkninger innen vitenskapen. Dobbel hermeneutikk vil si en dobbel fortolkning, altså at forskeren fortolker noe som allerede er tidligere fortolket av noen andre, for eksempel en annen forsker. Det kan være at en forsker bruker en annen forskers rapport i sin egen studie av et fenomen. På denne måten kan vi si at dobbel hermeneutikk er å bruke andrehåndskilder, siden ~~den~~ går igjennom et ekstra ledd

etter informantene (den som forskes på). En ulempe med dobbel hermeneutikk, er at innholdet kan miste noe av nyansen underveis når informasjonen går igjennom flere ledd. Informasjonen kan også farges av forskeren som tolker den, og det er derfor grunn til å være kritisk til reliabiliteten til forskningsprosjektet.

Dobbel hermeneutikk finner vi oftest innen samfunnsvitenskapen, og sjeldnere innen naturvitenskapen.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

b) Bytleteori

Bytte er en samordnende prosess mellom mennesker. Den befinner seg på mesonivå, altså er det en gruppeprosess, for den involverer flere enn et individ.

Under begrepet "bytleteori" går også et annet begrep, nemlig 'rational choice', eller rasjonelle valg. Det handler om at et individ handler rasjonelt og bevisst for å få noe tilbake.

Et bytte kan enten være materielt, for eksempel at to individer gir hverandre gaver eller at ~~en~~ et individ kjøper en ting av et annet individ, eller det kan være ikke-materielt: Per gir Ola en gave, og det Per får tilbake, er god samvittighet.

Bytleteori er en prosess som knytter mennesker sammen, men det kan også sees på som eksklusiverende, i og med at vi ikke kan ha et bytteforhold til absolutt alle.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

a) aktor

aktøren er den enheten som handler. Det kan dreie seg om et enkelt individ, en bedrift eller et land, for å vise noen eksempler.

Aktøren befinner seg på mikronivå, altså på individnivå, i alle fall når aktøren er et enkeltmenneske. Det kan også være snakk om aktører på makronivå, særlig land eller store organisasjoner som for eksempel FN eller EU.

En av samfunnsvitenskapens tekere som var veldig opptatt av aktøren, var tyskeren Max Weber.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

DEL 2

a) aktør- og strukturtilnærminger innen samfunnsvitenskapen

Forholdet mellom aktør- og strukturtilnærminger ~~er~~ er et omdiskutert tema innenfor samfunnsvitenskapen. Spesielt hos de gamle klassikerne er det flere ulike teorier og perspektiver på hvilke tilnærminger som egner seg for å kunne belyse samfunnet på best mulig måte.

I denne oppgaven vil jeg i hovedsak fokusere på to sentrale klassikere i samfunnsvitenskapen - Weber og Durkheim. Jeg vil også trekke inn en moderne klassiker fra vår tid, nemlig Giddens.

Først er det nødvendig å si noe om hva som ligger i begrepene aktør og struktur.

En aktør er enheten som handler; ofte er det snakk om et enkelt individ. Individene befinner seg på mikronivå.

En struktur er et system ~~og~~ og en måte å organisere på. Det er et veldig abstrakt, og dermed anvendbart, begrep. Samfunnsstrukturer er institusjoner i samfunnet som er personuavhengige - det vil si at de består av individer, men disse individene er ikke erstatterlige, og institusjonen består selv om individene byttes ut med andre individer.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Eksempler på slite institusjoner er religion, media, skole, arbeidsliv og staten. Disse finnes i mer eller mindre alle samfunn, men i ulik grad og form. Strukturer befinner seg på makro-nivå.

Aktor- og strukturtilhøringer dreier seg om hvordan vi best kan forklare samfunnsmessige fenomener: må vi ta utgangspunkt i aktoren eller strukturen for å forklare for eksempel korrupsjon eller fattigdom? Det sentrale spørsmålet er: skaper mennesket samfunnet, eller blir vi skapt av samfunnet?

En av samfunnsvitenskapens sentrale tenkere er Max Weber. Han var tilhenger av aktor-tilhøringer. Weber lanserte en inndeling av ulike typer ~~handlinger~~ ~~handlinger~~ menneskelige handlinger, som i varierende grad var rasjonelle. De 4 handlingstypene til Weber er

- mål-/formålsrasjonelle handlinger. Her handler aktøren på en slik måte at han vil oppnå et mål. Handlingen er rasjonell.
- verdirasjonelle handlinger. Aktøren handler ut ifra verdier, og dette gjør at han ikke nødvendigvis når et mål, men at handlingen er verdifull ~~i~~ seg selv. Et eksempel på dette, er misjonering eller religions utfoldelse.
- affektuelle handlinger. Dette er ikke rasjonelt,

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

fordi aktøren handler i affekt, for eksempel sinne eller glede, og da er ikke handlingen gjennomtenkt, men nærmest en refleks. Et eksempel her kan være at man slår til noen fordi man er skikkelig sinna.

- tradisjonelle handlinger. Her handler individet nesten uberisst - det er snakk om ting man gjør fordi det er tradisjon, eller fordi handlingen er internalisert og at vi gjør det helt automatisk. Et eksempel er å pusse tennene. Igjen er dette ikke en rasjonell handling, ifølge Weber.

Weber sa at rasjonelle mennesker skaper rasjonelle samfunn. Han var dermed tilhenger av en intensjonell handlingsmodell, noe som fokuserer på at ~~mennesket~~ det rasjonelle mennesket handler berisst for å oppnå noe. (Det motsatte er kausal handling, hvor de bakemforliggende årsakene forklarer handlingen). Weber mente med andre ord at vi må se på aktørene for å forstå samfunnsmessige fenomener.

Et eksempel : vi kan forklare fenomenet korrupsjon utifra aktørtilnærming ved å se på hva som gjør at individet tyr til korrupsjon. Det kan være at aktøren ønsker mer makt, ønsker mer penger eller har en forventning om at korrupsjon kommer

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

til å kunne seg. Da ser vi at dette ikke har noe å gjøre med strukturer, men med aktørens egne perspektiver.

La oss ta et eksempel til: fattigdom. For å forklare dette fenomenet utifra et aktor-perspektiv, kunne vi sagt at det er enkeltmennesket selv som er skyld i sin egen fattigdom. Individet har vært ansvarlig og ikke handlet på en rasjonell / fornuftig måte.

Webers rake motsetning på mange måter, var sosiologen Emile Durkheim. Disse to var av ulik oppfatning om det meste, også når det gjelder aktor- og strukturtilhøringer.

~~Denne~~ Durkheim mente at man måtte se på strukturene for å kunne forklare sosiale fenomener. Noe av det han er mest kjent for, er inndelingen av samfunn i mekanisk og organisk solidantitet.

Mekanisk solidantitet finner vi i tradisjonelle samfunn. Det innebærer at det ikke finnes noen sosial arbeidsdeling. Alle deltar i alle deler av en arbeidsprosess, og får dermed et mer nært forhold til det ferdige produktet. Nærhet, likhet og primitive samfunn er andre stikkord som beskriver mekanisk solidantitet.

Organisk solidantitet finnes i mer moderne og større samfunn. Samfunnet preges av stratifisering og arbeidsdeling - man spesieli-

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

serer seg innenfor felt av prosessen, slik at ikke alle gjør det samme. Det fører til at man mister noe av "eierskapsfølelsen" til produktet, fordi man ikke lenger deltar i alle sider av produksjonen. (Dette var også Karl Marx inne på; han mente at en slik arbeidsdeling fremmedgjorde arbeiderne, og det var svært uheldig).

Durkheim var opptatt av å se på de kausale forklaringene som lå bak en handling, altså hvordan strukturene påvirker enkeltmennesket. Et fenomen han er spesielt kjent for å ha studert, er selvmord. Durkheim mente at det er samfunnets skyld at mange tar livet sitt. Fremmedgjøringen som kan oppstå i et organisk solidaritets-samfunn kan føre til at enkeltmennesket utvikler depresjon, og dette kan i verste fall føre til at vedkommende tar selvmord.

For å bruke eksempelet korrupsjon igjen: noen kausale forklaringer på dette fenomenet kan være at korrupsjon er akseptert i samfunnet, at det faktisk lønner seg, manglende infrastruktur som nærmest tilrettelegger for korrupt virksomhet, osv. Her ser vi på strukturene som forklaring i stedet for den enkelte aktør.

Andre sentrale begreper i denne sammenhengen er

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

metodologisk individualisme og metodologisk kollektivism. Disse ble blant andre representert av henholdsvis Weber og Durkheim.

Metodologisk individualisme vil si at sosiale fenomener kan splittes opp til individnivå, og forklares utifra individet. Det finnes både ekstreme og moderate tilfeller av dette.

Metodologisk kollektivism betyr at sosiale fenomener er noe mer enn en gruppe individer — det er en enhet i seg selv, og kan ikke splittes ned til individnivå. Vi må derfor se på fenomenet som helhet. Mennesket skapes og formes av samfunnet. Dette er tanker som ~~den~~ ^{den} klassiske pedagogen Jean Jacques Rousseau også var inne på. Han mente at mennesket ble født uten skyld, men at vi forderes og adlegges av samfunnet. Både Rousseau og Durkheim kan i så måte sies å være ganske pessimistiske til menneskenes skjebne.

Det finnes både ekstreme og moderate tilfeller av metodologisk kollektivism også.

En moderne klassiker fra vår tid, er sosiologen Anthony Giddens. Hans syn på aktor- og strukturtilhøringer er en slags blanding av Weber og Durkheim. Han mente at det ikke går an å stille mellom aktor og struktur, og for å begrunne dette, tok han utgangspunkt i lingvistikken. Språksystemet tilsvareer strukturen, og talen fra enkelt-

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

individet tilsvører aktører. De er begge gjensidig avhengige av hverandre, og det er vanskelig å si ~~hvilken~~ om det var språkssystemet eller talen som oppstod først. Slik viser Giddens at vi bør se aktør og struktur som to sider av samme sak.

Giddens ville dermed sagt at et fenomen som for eksempel korrupsjon, må sees utifra både kausale og intensjonelle forklaringsmodeller. Kanskje er enkeltmennesket grådig og ønsker makt, men samfunnet har også noe av skylda ved for eksempel at det mangler god infrastruktur. Giddens har et ~~nytt~~ perspektiv som gjør at forklaringen av sosiale fenomener blir mer kompleks, og man kan dra inn og analysere mange flere faktorer enn om vi ser kun på aktør eller struktur.

Aktør-/strukturtilnærminger er altså et mye diskutert tema innen samfunnsvitenskapen, og det er nok fornuftige argumenter på begge sider, kanskje spesielt fra Weber og Durkheim. Giddens på sin side viser at det går an å kombinere perspektivene, noe som kan vise seg å være hensiktsmessig, i og med at den verden vi lever i, stadig blir mer og mer kompleks.